



Naturvårdsenheten
Liv Lötberg

Enligt sändlista

NATURRESERVATET KAPLANS HOLMEN, KARLSTAD KOMMUN

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken (1998:808) om nya inskränkningar och skäl gällande naturreservatet Kaplansholmen i Karlstad kommun med tillhörande föreskrifter och skötselplan. Länsstyrelsen beslutar vidare att upphäva vissa äldre föreskrifter samt att tillfoga nya undantag för vissa äldre föreskrifter. Detta beslut gäller tillsammans med ursprungligt beslut om bildande av naturreservatet Kaplansholmen med tillhörande skyddsföreskrifter från 1992-08-18, dnr 231-1587-91.

Syfte med naturreservatet

Delar av syftet med naturreservatet har förändrats över tiden varpå Länsstyrelsen nu anser att följande ska utgöra naturreservatets syften:

Syftet är att skydda och bevara ett område av högt geologiskt och pedagogiskt värde som en aktiv del av Klarälvens delta i Väneren med dess tillhörande vegetation och fauna. Vidare att uppnå och upprätthålla gynnsam bevarandestatus för den enligt habitatdirektivet utpekade naturtypen *alluvial lövskog*.

Kaplansholmens naturreservat bildas med syftet att:

- bevara de - ur geovetenskaplig och pedagogisk synvinkel - värdefulla deltabildande processer, naturföremål, strukturer och ytbildningar knutna till området
- bevara den värdefulla livsmiljön alluvial lövskog
- bevara de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för denna livsmiljö i gynnsamt tillstånd
- bevara biologiskt viktiga strukturer som döende och död lövved
- friluftsliv ska kunna bedrivas i naturreservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets geologiska strukturer, livsmiljöer och arter

Syftet uppnås genom att inget skogsbruk bedrivs i området samt att, i enlighet med bifogad skötselplan, granetablering i området förhindras. Vidare genom att området, så långt möjligt, tillgängliggörs för friluftslivet. Områdets orördhet bibehålls även genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras.

Nya föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att göra tillägg till befintliga föreskrifter med nedanstående föreskrifter och undantag.



Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet samt för den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

1. bedriva markförbättringsåtgärd som dikning, kalkning eller gödsling
2. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

Enligt de äldre föreskrifterna är det förbjudet att inom naturreservatet:

1. schakta, tippa, muddra eller fylla ut
2. utföra någon skogsvårds- eller skogsbruksåtgärd.

Följande undantag från dessa föreskrifter skall gälla:

Föreskrifterna utgör inte hinder för sådan muddring av Sjöstadsgrenen som är nödvändig för att möjliggöra småbåtstrafik. Däremot är det inte tillåtet att placera muddringsmassor inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för underhåll och avverkning inom befintlig kraftledningsgata i naturreservatets västra del.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. anläggande av vägbommar vid markerad vandringsled
2. undersökningar av markslag, landskapselement, växt- och djursamhällen samt arter som ett led i uppföljningen av syfte och mål med naturreservatet
3. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. gräva upp eller samla in kärlväxter, mossor, lavar och vedsvampar



2. medföra ej kopplad hund
3. utan länsstyrelsens tillstånd i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra vetenskapliga eller andra undersökningar

Föreskriften C2 utgör inte hinder för att bedriva jakt med lösgående hund inom Heden i norra delen av naturreservatet.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen, undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för hotade arter samt inventeringar av vissa organismgrupper.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från tryck i länets författningssamling. Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller dessa föreskrifter omedelbart efter ikraftträdandet, även om de överklagas.

Upphävande av föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att upphäva nedanstående föreskrift.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet nämligen

1. utförande av enkel gångbro över Klockarådran samt strövstig på Kaplansholmen

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. gräva upp eller plocka växter. Förbudet gäller såväl blomväxter som spörväxter (mossor, lavar, svampar)

SAMMANSTÄLLNING AV FÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen har i beslut 18 augusti 1992 (Dnr 231-1587-91) beslutat om bildande av naturreservatet Kaplansholmen med tillhörande föreskrifter. I syfte att förtydliga vad som gäller inom naturreservatet Kaplansholmen följer en sammanställning av nu gällande samt föreslagna föreskrifter enligt nedan.



Enligt lag (1998:811) om införande av miljöbalken skall föreskrifter som gäller vid miljöbalkens ikraftträdande anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i balken.

Föreskrifter

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med naturreservatet samt den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller annan anläggning
2. anlägga väg, luft- eller markledning
3. anordna upplag
4. bedriva täkt
5. schakta, tippa, muddra eller fylla ut
6. utföra någon skogsvårds- eller skogsbruksåtgärd.
7. bedriva markförbättringsåtgärd som dikning, kalkning eller gödsling
8. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

Föreskrifterna utgör inte hinder för sådan muddring av Sjöstadsgrenen som är nödvändig för att möjliggöra småbåtstrafik. Däremot är det inte tillåtet att placera muddringsmassor inom naturreservatet.

Föreskrifterna utgör inte hinder för underhåll och avverkning inom befintlig kraftledningsgata i naturreservatets västra del.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. anordningar för utmärkning av och upplysning om naturreservatet
2. anläggande av vägbommar vid markerad vandringsled
3. undersökningar av markslag, landskapselement, växt- och djursamhällen samt arter som ett led i uppföljningen av syfte och mål med naturreservatet
4. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).



Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bryta grenar, fälla eller på annat sätt skada levande och döda träd och buskar
2. gräva upp eller samla in kärlväxter, mossor, lavar och vedsvampar
3. göra upp eld
4. medföra okopplad hund
5. framföra motordrivet fordon.
6. framföra motordriven farkost i Klockarådran
7. utan länsstyrelsens tillstånd i näringssyfte organiserat utnyttja området, samt för skolor och institutioner att regelmässigt utnyttja området för att utföra vetenskapliga eller andra undersökningar

Föreskriften C4 utgör inte hinder för att bedriva jakt med lösgående hund inom Heden i norra delen av naturreservatet.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen, undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för hotade arter samt inventeringar av vissa organismgrupper.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den i bilaga 4 redovisade skötselplanen för naturreservatet.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Kaplansholmens naturreservat
Län	Värmland
Kommun	Karlstad
Lägesbeskrivning	Ca 4 km öster om Karlstads centrum vid mynningen av Klarälvens ostligaste ådra i Vänern
Församling/Socken	Karlstad socken
Natura 2000 beteckning	SE 0610141
Topografisk karta	10DNV
Ekonomisk karta	10D7e
Naturgeografisk region	22 a
Kulturgeografisk region	Värmlands Vänerslätt
Fastigheter	Karlstads kommun: Välsviken 2:1, 3:1 och Örsholmen 1:1
Areal	56 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen Värmland



REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

Karlstads Naturvårdskrets av Svenska Naturskyddsföreningen föreslog i skrivelse till länsstyrelsen den 20 juli 1983 att Karlstads kommun och länsstyrelsen skulle ta upp frågan om naturreservatsbildning för Kaplansholmen. Ärendet remitterades till Karlstads kommun som, genom kommunstyrelsen den 21 januari 1985, meddelade att man i princip inte hade något att erinra mot reservatsbildning.

I samband med revidering av skötselplan för naturreservatet gjorde länsstyrelsen bedömningen att det finns skäl att göra tillägg och ändringar av naturreservatets syfte och föreskrifter från det tidigare beslutet enligt 7 kap. 5 § miljöbalken. Bakgrunden till ändringarna är följande:

- Ändring beträffande tidigare beslut om anläggande av enkel gångbro och vandringsleder på Kaplansholmen.
- Utökning av naturreservatets biologiska värden genom den i habitatdirektivet utpekade naturtypen *alluvial lövskog*.
- Ändring gällande tidigare tillståndsplikt för underhåll och avverkning inom den kraftledningsgata som finns i naturreservatets västra del.
- Ändring gällande tidigare tillståndsplikt för muddring i Sjöstadgrenen för att möjliggöra småbåtstrafik.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

Från Karlstad elnät AB framfördes synpunkter på att det är betydelsefullt att de reservatsföreskrifter som står under A. i reservatsbeslutet inte utgör något hinder för diverse underhållsåtgärder av den kraftledningsgata som löper genom naturreservatets västra del.

Från Karlstad båtklubb framfördes synpunkter om lämpligheten att flytta naturreservatets gräns i linje med den befintliga kraftledningsgatan för att undvika fortlöpande underhållsröjning inom naturreservatet. Vidare betonades båtklubbens möjlighet att återskapa tillräckligt vattendjup i Sjöstadgrenen/Kaplansmyningen för att öka tillgängligheten för båttrafiken. I övriga avseenden tillströks förslaget.

Skogsstyrelsen tillstryker bildandet av naturreservatet samt förslagna skötselåtgärder i skötselplanen.

Ingen erinran från övriga.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Överenskommelse mellan Länsstyrelsen och Karlstad elnät AB över att i reservatsbeslutet understryka att reservatsföreskrifterna inte utgör hinder för underhåll samt avverkning inom den befintliga kraftledningsgatan. Berörs mark utanför den befintliga kraftledningsgatan ska emellertid samråd med Länsstyrelsen ske.



Via muntlig kontakt med Karlstad båtklubb kommenterade Länsstyrelsen de synpunkter som båtklubben framlagt. Naturreservatsgränsen kan i dagsläget inte flyttas eftersom huvuddelen av fastmarken är inrapporterad som Natura 2000- område. Vidare finns geologiska värden kopplat till den utpekade marken som riskerar att drabbas om reservatsgränserna ändras. Beträffande båtklubbens önskan att muddra Sjöstadgrenen för småbåtstrafik är detta inget som strider mot reservatsbeslutet. Efter överenskommelse mellan Länsstyrelsen och Karlstad båtklubb sammanfattades ovanstående punkter i en tjänsteanteckning som skickades till båtklubben.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING

Beskrivning av omgivande landskap och reservatet

Naturreservatet Kaplansholmen är en del av Klarälvens delta och ligger beläget vid utloppet av Klarälvens östliga mynningsarm i Vänern. Med undantag från ändringar i Vänerns vattenstånd, samt muddringsarbeten utförda längs med naturreservatets största mynningsådra – Sjöstadsgrenen – utgör området vid Kaplansholmen för närvarande ett av få områden där de deltabyggande processerna inom Sveriges största aktiva delta ännu fortgår relativt opåverkade.

Naturreservatet uppvisar en rad av de ytformer och utvecklingsmönster som karaktäriserar deltabildande processer såsom levéer, mittbankar, strömfåror, älvvallar och strandvallar vilka ger området ett stort pedagogiskt värde för förståelse över landskapets utveckling. Vidare fungerar vegetationen inom naturreservatsområdet som ett åskådligt exempel på växters invandring och nykolonisering av nybildad mark, där de senaste bildade delarna hyser en tuvig fuktstarräng som sedan successivt övergår till buskvegetation och därefter till lövskog, dominerad av triviallövträd som björk, al och asp. Lövskogar av det slag som växer på Kaplansholmen kallas för alluviala lövskogar, dvs. skogar som är tidvis översvämmade. Denna typ av skog har höga biologiska värden och är därför utpekade inom EU:s nätverk Natura 2000. Inom naturreservatet påträffas en rad av, för naturtypen, viktiga strukturer, så som alluviala avlagringar, en kontinuitet av lövträd med en varierad åldersstruktur och gamla träd, en hög andel död ved av olika träslag och i olika nedbrytningsstadier samt typiska arter som rörsvepemossa, entita, stjärtnes och mindre hackspett.

Motiv till skydd

Kaplansholmen visar en representativ bild av deltabildande processer och ytformer, vilket gör naturreservatet högtintressant ur geovetenskaplig och naturhistorisk synvinkel. Området är av stort pedagogiskt värde för geovetenskapliga studier av typiska deltaformationer som älvvallar, levéer, strandvallar och mynningsådror. Värdefullt är även möjligheten till studier av vegetationens kolonisering av nybildad markyta.

Naturreservatets skogsbestånd består av den enligt habitatdirektivet utpekade naturtypen *alluvial lövskog*. Det största hotet mot landets alluviala lövskogar är avverkning samt förändringar i hydrologi och vattenkemi. För att uppnå och upprätthålla gynnsam bevarandestatus för



naturtypen *alluvial lövskog* krävs att området tillåts utvecklas genom en naturlig dynamik och att beståndet i stort lämnas till fri utveckling, undantaget nödvändiga skötselåtgärder vilka nämns i skötselplanen. Med hänsyn till detta har skyddsformen naturreservat bedömts som mest lämplig för att långsiktigt skydda områdets höga biologiska värden. Skyddsformen bedöms även vara den mest lämpliga med avseende på områdets geovetenskapliga, naturhistoriska och sociala värden.

Föreslagna åtgärder i skötselplanen (bilaga 4) är en del i Länsstyrelsens arbete med främst två regionala miljömål:

- *Levande skogar*; skydd av området ingår i delmål 1, undantagande av ytterligare arealer skyddsvärd skogsmark från skogsproduktion.
- *Ett rikt växt- och djurliv*; skydd, upprättande och bevarande av livsmiljöer är den viktigaste delen i agerandet för att uppfylla delmålen 1 och 2, att hejda förlusten av biologisk mångfald och att förbättra bevarandestatusen för hotade arter.

Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av naturreservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

Upplysningar

Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över naturreservatet. Särskild reservatsskötare anlitas. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.



Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit byrådirektör Liv Lötberg. I den slutliga handläggningen har även deltagit miljörättsjurist Karin Sjöberg och antikvarie Carina Gottfridsson.

Eva Eriksson

Liv Lötberg

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Områdesbeskrivning
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar
6. Konsekvensutredning



Sändlista

Naturvårdsverket, 106 48 STOCKHOLM

Skogsvårdsstyrelsen i Värmland-Örebro län, Box 387, 651 09 KARLSTAD

Fiskeriverket, Box 423, 401 26 GÖTEBORG

Karlstad kommun, Drottninggatan 32, 651 84 KARLSTAD

Nedre Klarälvens fiskevårdsområdesförening, Sara Genell, Teknik- och fastighetsförvaltningen,
Karlstad kommun, 651 84 KARLSTAD

Klarälvens vattenvårdsförbund, Tord Ripemo, Miljöförvaltningen, Karlstad kommun, 651 84
KARLSTAD

Karlstads Elnät AB, 651 84 KARLSTAD

Hedens båtklubb, c/o Sven Hertzberg, Box 5063, 650 05 KARLSTAD

Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD

Wermlands Ornitologiska förening, c/o Jan Rees, Soldattorpet 48, 653 50 KARLSTAD

Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39A, 671 51 ARVIKA

Planeringsenheten

Naturvårdsenheten

Enheten för areella näringar